

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Головне управління Державної казначейської служби України у Полтавській області

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали V Міжнародної науково-практичної
конференції**

23 листопада 2023 р.

Полтава
2023

УДК 336.7 (06)
М.34

Редакційна колегія:

С. В. Онищенко, д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; С. Б. Єгоричева, д.е.н., професор; В. А. Кулик, д.е.н., професор; Л. О. Птащенко, д.е.н., професор; О. С. Вовченко, к.е.н., доцент; Л. А. Свистун, к.е.н., доцент; Ю. С. Худолій, к.е.н., доцент.

М.34 Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава: НУПП, 2023. 151 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються актуальні проблеми та перспективи розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг у контексті світового досвіду та українських реалій; теоретичні та методичні аспекти забезпечення безпеки фінансового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища; шляхи та методи управління фінансами суб'єктів підприємництва; проблеми обліку і оподаткування підприємств; сучасні тенденції та проблеми грошово-кредитного ринку України.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Баку, Бамберга, Сучави, Таллінна, Берегового, Вінниці, Донецька, Житомира, Ірпеня, Києва, Луцька, Одеси, Полтави, Сум, Ужгорода.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка

Підтримка банків у відновленні економіки, як вдома, так і за кордоном, залежатиме від їх здатності продовжувати кредитування та відновлювати резерви капіталу, які могли бути використані для покриття збитків, а також на здатність банківського сектору підтримувати структурні зміни в реальній економіці [2].

У сфері пруденційної політики та банківського нагляду необхідно виділити такі заходи [3]:

- особливості застосування вимог окремих положень (наприклад, Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями);

- пом'якшення умов проведення у 2022 році оцінки стійкості банків; незастосування заходів впливу за порушення економічних нормативів та лімітів валютної позиції;

- послаблення вимог щодо термінів надання звітності для всіх учасників фінансового ринку;

- зниження ваг ризику за незабезпеченими споживчими кредитами зі 150% до 100%.

Отже, в період коронакризи та на початку повномасштабної агресії з боку РФ антикризова політика НБУ характеризується пом'якшенням заходів у сфері монетарного регулювання та банківського нагляду (виключення складає лише валютне регулювання). Такі заходи в умовах пандемічних обмежень дозволили дещо поживити розвиток кредитування та забезпечити накопичення банками необхідного капіталу. В умовах війни з урахуванням прогнозування суттєвого зростання інфляції та падіння ВВП цілком обґрунтованою виглядає монетарна рестрикційна політика з одночасним пом'якшенням макропруденційного інструментарію та низкою фіскальних заходів, які повинні сприяти відновленню банківського кредитування.

Література

1. Nier, E. and Olafsson, T. T. (2020) Main operational aspects for macroprudential policy relaxation, International Monetary Fund Special Series on COVID.19.

2. Ahnert, Toni and Forbes, Kristin J. and Friedrich, Christian and Reinhardt, Dennis, Macroprudential FX Regulations: Shifting the Snowbanks of FX Vulnerability? (February 28, 2018). MIT Sloan Research Paper No. 5293-18. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3139618> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3139618>.

3. Фінансова стабільність. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability>.

УДК 336.71

Бабець Валентина Андріївна,

студентка

Худолій Юлія Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Україна)

ОБЛІКОВА СТАВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Грошово-кредитна політика Національного банку України відіграє важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності та сприяє ефективному функціонуванню фінансово-кредитної системи країни. Основним інструментом монетарної політики є облікова ставка, за допомогою якої НБУ впливає на вартість ресурсів та ліквідність банку, а також має опосередкований вплив на макроекономічні показники розвитку економіки.

У 2022 році значно погіршився економічний стан України через повномасштабне вторгнення росії, Національним банком було прийнято рішення про недоцільність підвищення облікової ставки одразу. Це було пояснено умовами значного психологічного шоку, спричиненого війною. Проте у червні 2022 облікова ставка була різко підвищена до 25% (рис. 1) з метою захисту гривневих доходів та заощаджень громадян, збільшення привабливості гривневих активів та зниження тиску на валютному ринку. Що в результаті спричинило посилення спроможності Національного банку щодо забезпечення курсової стабільності і стримування інфляційних процесів під час війни, які посилювалися через порушення ланцюгів постачання, руйнування виробництв, скорочення пропозиції товарів та послуг. Високі світові ціни на енергоносії також залишалися вагомим проінфляційним чинником і тиснули на споживчу інфляцію як прямо, так і опосередковано – через зростання виробничих витрат підприємств [1].

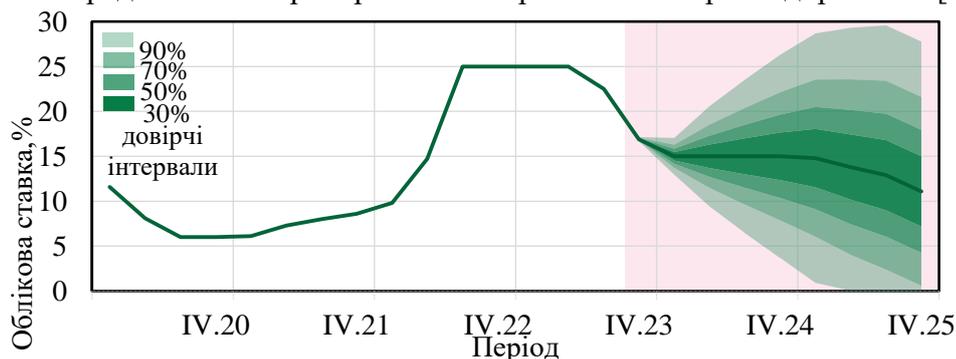

Рис. 1. Облікова ставка та прогнози (2020-2025 рр) [2]

У липні 2023 року можемо спостерігати зниження облікової ставки до 22%, а у вересні – до 20%, таку можливість надали стійка ситуація на валютному ринку та стрімке сповільнення інфляції. На рисунку 2 показано, що саме на початку 2023 року була швидка зміна цього показника: на кінець I кварталу відсоток становив 21,3%, а на кінець II – 12,8%. Такі показники були неочікуваними для НБУ, на це вплинула найбільше значна пропозиція сільськогосподарської продукції нового врожаю, зокрема овочів та фруктів, цукрових буряків, зернових та олійних культур.

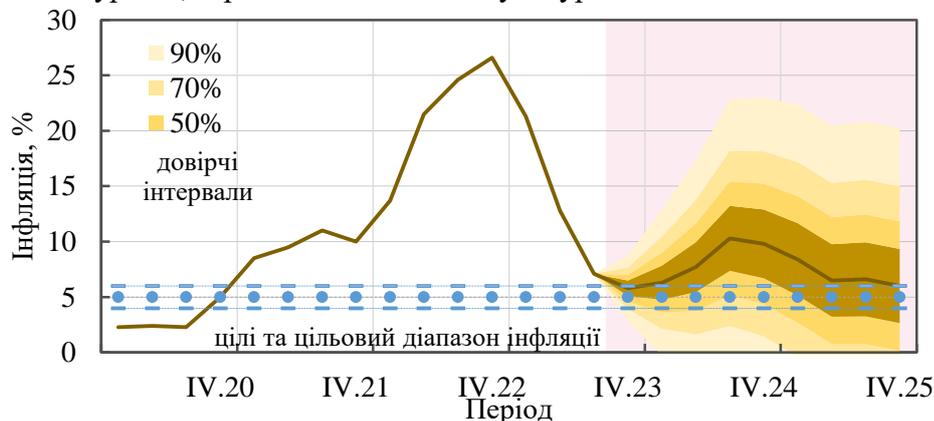

Рис. 2. Інфляція та інфляційні цілі (2020-2025 рр) [2]

Результатом зниження процентної ставки стало сповільнення базової інфляції у вересні до 8,4% у річному вимірі. Такі зміни стали фундаментом для подальших рішень НБУ, що спричинили ще більші зниження ключової ставки і, як наслідок, сповільнення інфляційних процесів. Наразі облікова ставка встановлена на рівні 16% правлінням Національного банку України, яке ухвалило рішення з 27 жовтня 2023 року, зрівнявши її зі ставкою за депозитними сертифікатами (ДС) овернайт [2]. У такий спосіб Національний банк модернізує свій операційний дизайн монетарної політики за системою «нижньої межі». Це означає, що процентні ставки на міжбанківському кредитному ринку знаходяться або на рівні, або є близькими до ключової ставки.

Попередні заходи, спрямовані на пом'якшення процентної політики, призвели до очікуваного зниження курсу гривневих інструментів. Водночас поточні ставки ОВДП та депозити в національній валюті забезпечують захист від знецінення через інфляцію. Також потенціал пом'якшення процентної політики наразі обмежений через необхідність утримання реальних процентних ставок за гривневими інструментами в позитивному напрямку. Незважаючи на такі неочікувано швидкі покращення економічних показників, потрібно пам'ятати про безпекові ризики в країні, адже ми все ще перебуваємо у стані війни і невизначеності з цього приводу. Актуальними залишаються також такі ризики: зниження обсягів чи втрата ритмічності надходження міжнародної допомоги; виникнення додаткових бюджетних потреб (для підтримання обороноздатності, ліквідації наслідків терактів тощо) і значних квазіфіскальних дефіцитів, зокрема в енергетичній сфері; суттєві пошкодження портової та енергетичної інфраструктури, які обмежуватимуть експорт; негативні міграційні тенденції [2, 3].

В умовах воєнного стану, в якому перебуває сьогодні Україна, надзвичайно важливою є роль облікової ставки як основного інструменту монетарної політики країни, адже завдяки їй регулюванню можна впливати на ключові економічні показники, такі як рівень інфляції. Заходи НБУ у підвищенні процентної ставки у 2022-2023 роках показали позитивний результат, з чого можемо зробити висновок про суттєву роль цього інструменту монетарної політики.

Література

1. Національний банк України підвищив облікову ставку до 25% URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-pidvischiv-oblikovu-stavku-do-25>.
2. НБУ встановив облікову ставку на рівні 16% та водночас залишив незмінними процентні ставки за своїми операціями з банками URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vstanoviv-oblikovu-stavku-na-rivni-16-ta-vodnochas-zalishiv-nezminnimi-protsentni-stavki-za-svoyimi-operatsiyami-z-bankami>.
3. Нікіфоров П. О., Краус Н. М., Краус К. М. Регулювання грошового ринку інструментами монетарної політики. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2022. №2 (10). С.77-90.
4. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. *Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія*. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

УДК 336.77:330.567.28(477)

Біленька Ілона Віталіївна,
студентка

Науковий керівник: **Єгоричева Світлана Борисівна**, д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

З першого дня війни всі суб'єкти фінансового сектору України зіштовхнулися з непередбачуваними викликами. Банківська система виявилася достатньо підготовленою до таких подій й завдяки цьому встояла та продовжує функціонувати. Одночасно, не можна не вбачати суттєвий вплив ситуації воєнного стану на процеси, що відбуваються у банківській сфері та визначають особливості надання банківських послуг, однією з яких є кредитування домогосподарств.

Умови воєнного часу призводять до змін у структурі та обсягах кредитування. Після початку воєнних дій спостерігаємо поступове зменшення обсягів кредитів,